

Bruksela, dnia 28.10.2019 r.
COM(2019) 548 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**z realizacji, wyników i ogólnej oceny Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego
2018**

1. WPROWADZENIE

1.1. Kontekst: Europejskie dziedzictwo kulturowe jako zasób Europy

Unia Europejska ogłosiła rok 2018 Europejskim Rokiem Dziedzictwa Kulturowego (zwanym dalej „ERDK 2018”).

Europejskie dziedzictwo kulturowe „jest dla Europy wspólnym źródłem pamięci, zrozumienia, tożsamości, dialogu, spójności i kreatywności¹”. Na dziedzictwo kulturowe „składają się różnorodne »zasoby odziedziczone z przeszłości, we wszelkich swoich formach i aspektach – materialnych, niematerialnych i cyfrowych (powstałych w formie cyfrowej lub scyfryzowanych), w tym zabytki, stanowiska, krajobrazy, umiejętności, praktyki, wiedza oraz przejawy ludzkiej kreatywności, a także zbiory chronione i zarządzane przez instytucje publiczne i prywatne, takie jak muzea, biblioteki i archiwa«. Dziedzictwo kulturowe obejmuje również dziedzictwo filmowe²”.

W Unii Europejskiej, jako regionie, znajduje się ponad jedna trzecia pozycji z listy światowego dziedzictwa UNESCO³ oraz jedna czwarta pozycji z listy reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO⁴. Znak dziedzictwa europejskiego⁵ przyznano dotąd 38 miejscom ze względu na ich znaczenie dla historii Europy. Ustanowione zostały 33 certyfikowane Europejskie Szlaki Kulturowe⁶. Europeana, europejska platforma cyfrowa na rzecz dziedzictwa kulturowego umożliwia dostęp do 54 mln pozycji z 3 700 europejskich instytucji kultury. Jeżeli chodzi o integralną część dziedzictwa kulturowego, jaką jest dziedzictwo naturalne, sieć 27 000 obszarów chronionych Natura 2000 stanowi 18 % powierzchni lądowej Unii Europejskiej i prawie 6 % powierzchni jej obszarów morskich.

Europejskie dziedzictwo kulturowe jest również zasobem Europy. Ponad 300 000 osób jest zatrudnionych w europejskim sektorze dziedzictwa kulturowego, a 7,8 mln miejsc pracy w UE jest pośrednio związanych z dziedzictwem kulturowym (np. w branży tłumaczeń ustnych i usług w zakresie ochrony).

Niniejsze sprawozdanie zawiera przegląd realizacji i rezultatów Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018, zgodnie z art. 10 decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/864 z dnia 17 maja 2017 r.⁷

---

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0864>

² Tamże.

³ <http://whc.unesco.org/en/list/?&delisted=1>

⁴ <https://ich.unesco.org/en/lists>

⁵ https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/heritage-label_en

⁶ Rada Europy, 2017.

⁷ Zob. przypis 1.

1.2. Cele Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018

Decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/864 w sprawie Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego (2018)⁸ (zwaną dalej „decyzją w sprawie ERDK”) ustanowiono cele ogólne i szczegółowe.

Założeniem Europejskiego Roku było zachęcanie do dzielenia się bogatym i zróżnicowanym dziedzictwem kulturowym Europy i jego doceniania, poszerzanie wiedzy na temat wspólnej historii i wspólnych wartości oraz wzmacnianie poczucia przynależności do wspólnej przestrzeni europejskiej.

Do ogólnych celów Europejskiego Roku należało stymulowanie i wspieranie działań Unii, państw członkowskich oraz władz regionalnych i lokalnych, we współpracy z sektorem dziedzictwa kulturowego i szerzej pojętym społeczeństwem obywatelskim, na rzecz ochrony, zachowania, ponownego wykorzystywania, rozwoju, podkreślania wartości i promowania dziedzictwa kulturowego Europy, w szczególności ERDK:

- przyczynia się do propagowania roli dziedzictwa kulturowego Europy jako kluczowego elementu różnorodności kulturowej i dialogu międzykulturowego (...);
- zwiększa wkład europejskiego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczeństwa i gospodarki za sprawą wykorzystania bezpośredniego i pośredniego potencjału gospodarczego tego dziedzictwa (...);
- przyczynia się do promowania dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu stosunków Unii z państwami trzecimi⁹ (...).

1.3. Badanie Eurobarometr dotyczące dziedzictwa kulturowego

W celu przygotowania Europejskiego Roku przeprowadzono pod koniec 2017 roku specjalne badanie Eurobarometr¹⁰. Przedmiotem badania był stosunek Europejczyków do dziedzictwa kulturowego i ich opinie w tym zakresie.

Badanie wykazało, że zdaniem Europejczyków:

- dziedzictwo kulturowe jest ważne dla nich osobiście (84 %), jak również dla ich społeczności (84 %), regionu (87 %), kraju (91 %) i całej UE (80 %);
- organy publiczne powinny przeznaczać więcej zasobów na rzecz dziedzictwa kulturowego (74 %), a także organy publiczne, w tym Unia Europejska, powinny podejmować wszelkie możliwe starania w celu ochrony tego dziedzictwa.

Europejczycy są dumni z dziedzictwa kulturowego (82 %) oraz zgadzają się, że może ono wpłynąć na poprawę jakości życia (71 %) i poczucia przynależności do Europy (70 %).

2. REALIZACJA EUROPEJSKIEGO ROKU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO 2018

Przy realizacji Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 przyjęto podejście zdecentralizowane.

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0864>

⁹ Decyzja (UE) 2017/864

¹⁰ https://europa.eu/cultural-heritage/node/213_pl

2.1. Zarządzanie działaniami w ramach Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018

Na poziomie krajowym Europejski Rok był koordynowany przez „koordynatorów krajowych”, reprezentujących kraje uczestniczące, tj. wszystkie 28 państw członkowskich, jak również dziewięć krajów stowarzyszonych (Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Gruzja, Islandia, Norwegia, Republika Macedonii Północnej, Serbia i Szwajcaria).

Na szczeblu europejskim realizacja Europejskiego Roku odbywała się przez współpracę Komisji Europejskiej (w tym 15 dyrekcji generalnych), Parlamentu Europejskiego, Rady Unii Europejskiej, Komitetu Regionów i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego. Komisja odpowiadała za koordynację Europejskiego Roku na szczeblu unijnym.

Komisja Europejska była wspierana przez 38 organizacji społeczeństwa obywatelskiego („komitet zainteresowanych stron”), które zgłosiły swoją kandydaturę w otwartym naborze, a następnie zostały wybrane w ramach otwartej i przejrzystej procedury. Swój wkład zapewniły również UNESCO i Rada Europy.

W latach 2017–2018 Komisja Europejska zwołała sześć posiedzeń komitetu zainteresowanych stron i koordynatorów krajowych w celu koordynacji wdrażania Europejskiego Roku. Przedstawiciele Parlamentu Europejskiego uczestniczyli w tych posiedzeniach jako obserwatorzy.

2.2. Środki

Na realizację Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 przeznaczono budżet w wysokości 8 mln EUR, zgodnie z wyżej wspomnianą decyzją (UE) 2017/864 na lata 2017–2018. Znaczną część tego budżetu wykorzystano na sfinansowanie szczegółowego zaproszenia do składania wniosków dotyczących projektów współpracy w ramach programu Kreatywna Europa (4,8 mln EUR). Ponadto Komisja przeznaczyła część środków na wsparcie projektów realizowanych na poziomie europejskim, w tym prac ICOMOS nad standardami jakości UE w zakresie działań dotyczących dziedzictwa kulturowego¹¹, projektu WeAre#EuropeForCulture¹², projektu Faro Way realizowanego we współpracy z Radą Europy¹³, wspólnego projektu UE–UNESCO dotyczącego wzmacniania roli młodych osób w sektorze dziedzictwa kulturowego¹⁴, a także kampanii informacyjnej i badania Eurobarometr¹⁵ (łącznie 2,8 mln EUR). Pozostałe środki zostały przeznaczone na sfinansowanie szeregu działań pomocniczych i koordynacyjnych.

3. KLUCZOWE DZIAŁANIA

3.1. Kampania informacyjna

Kampania informacyjna została zorganizowana na poziomie Unii Europejskiej. Główna grupa odbiorców obejmowała dzieci w wieku szkolnym (10–15 lat) oraz osoby młode (15–25 lat).

Materiały informacyjne udostępnione wszystkim państwom członkowskim UE w ich językach obejmowały identyfikację wizualną, specjalnie zaprojektowane logo Europejskiego

¹¹ <http://openarchive.icomos.org/2083/>

¹² <https://www.photoconsortium.net/we-are-europeforculture/>

¹³ <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/the-faro-way>

¹⁴ <https://en.unesco.org/news/new-network-young-cultural-heritage-professionals-emerges-unescocoe-project>

¹⁵ http://data.europa.eu/euodp/pl/data/dataset/S2150_88_1_466_ENG

Roku we wszystkich 24 językach UE, hasło „Our heritage: where the past meets the future” („Dziedzictwo. Tu przeszłość spotyka się z przyszłością”), stronę internetową¹⁶, materiały papierowe i audiowizualne we wszystkich językach UE, a także zestawy materiałów dla nauczycieli¹⁷. Ponadto publikowano dwumiesięczny biuletyn. Liczba jego czytelników przekroczyła 8 000 osób (najwięcej odbiorców odnotowano w Hiszpanii, Włoszech, Belgii, Grecji i Francji).

Kampania w mediach społecznościowych trafiła do około 18 mln osób, których większość stanowiły osoby młode (grupy wiekowe od 18 do 24 lat i od 25 do 34 lat, z których każda stanowiła około 31–35 % całkowitej liczby odbiorców). W 2018 r. hasztag #EuropeForCulture pojawił się w mediach społecznościowych 146 000 razy.

Europejski Rok Dziedzictwa Kulturowego zdobył również spory rozgłos w tradycyjnych mediach drukowanych (26 544 artykułów prasowych dla łącznej grupy czytelników treści cyfrowych liczącej 5,3 mln osób). Kanał telewizyjny ARTE zaprezentował listę nagrań wideo związanych z ERDK 2018 do odtwarzania w pięciu językach.

3.2. Wydarzenia i inicjatywy na szczeblu państw członkowskich i Unii Europejskiej

W 2018 roku zorganizowano ponad 23 000 wydarzeń, w których wzięło udział ponad 12,8 mln osób (w tym 11,7 mln uczestników wydarzeń zorganizowanych przez państwa członkowskie i zainteresowane strony oraz 1,1 mln uczestników wydarzeń zorganizowanych przez instytucje unijne)¹⁸. Logo ERDK 2018 zostało przyznane ponad 13 000 wydarzeń (2 300 wydarzeń w samej Irlandii).

Ponadto państwa trzecie uczestniczące w realizacji Europejskiego Roku jako państwa stowarzyszone zorganizowały ponad 620 inicjatyw i wydarzeń, w których wzięło udział ponad 600 000 osób.

38 członków wchodzących w skład komitetu zainteresowanych stron, w tym UNESCO i Rada Europy, zrealizowało 475 wydarzeń i inicjatyw, w których uczestniczyło prawie 400 000 osób. Wśród inicjatyw wyróżniał się Europejski Szczyt Dziedzictwa Kulturowego, który odbył się w czerwcu 2018 r. w Berlinie pod hasłem „Sharing Heritage Sharing Values” [„Dzielenie się dziedzictwem – dzielenie się wartościami”]. Kulminacją szczytu było berlińskie wezwanie do działania pt. „Dziedzictwo kulturowe dla przyszłości Europy”, podpisane przez ponad 2 200 obywateli i organizacji¹⁹.

Parlament Europejski zorganizował specjalną konferencję na wysokim szczeblu oraz posiedzenie komisji międzyparlamentarnych poświęcone europejskiemu dziedzictwu kulturowemu. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny oraz Europejski Komitet Regionów również zorganizowały szereg specjalnych wydarzeń i działań oraz działań o charakterze informacyjnym.

---

¹⁶ https://europa.eu/cultural-heritage/european-year-cultural-heritage_pl

¹⁷ https://europa.eu/learning-corner/home_pl

¹⁸ Dane szacunkowe uzyskane na podstawie kwartalnych sprawozdań monitorujących, w tym na podstawie danych przekazanych przez koordynatorów krajowych z państw członkowskich, organizacje członkowskie komitetu zainteresowanych stron ERDK, jak również na podstawie informacji otrzymanych od instytucji europejskich.

¹⁹ <http://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2018/06/Berlin-Call-Action-Cultural-Heritage-Future-Europe.pdf>

3.3. Projekty finansowane ze środków UE i dziesięć inicjatyw europejskich

Komisja Europejska ogłosiła szczegółowe zaproszenie do składania wniosków w ramach programu Kreatywna Europa. W ramach tego zaproszenia spośród 77 wniosków wybrano 29 projektów w obszarze współpracy międzynarodowej o całkowitym koszcie realizacji wynoszącym 4,8 mln EUR²⁰.

Zwykłe zaproszenie do składania wniosków dotyczących projektów współpracy w ramach programu Kreatywna Europa w 2018 r. było również otwarte dla projektów związanych z dziedzictwem kulturowym. W wyniku naboru w 2018 r. przyznano łącznie 10,3 mln EUR na realizację 35 projektów w obszarze dziedzictwa kulturowego w ramach programu Kreatywna Europa. Dla porównania w 2016 r. przyznano 4,9 mln EUR na realizację 16 projektów.

Ponadto znaczne środki na realizację działań związanych z dziedzictwem kulturowym zostały przyznane w ramach szeregu programów unijnych zgodnie z art. 8 decyzji (UE) 2017/864. Europejski Rok stanowił priorytet horyzontalny programu Erasmus+ 2018. W ramach tego programu przyznano prawie 92 mln EUR na 965 projektów współpracy i mobilności związanych z dziedzictwem kulturowym.

Szacunkowa kwota 6 mld EUR została wstępnie udostępniona na rzecz dziedzictwa kulturowego na lata 2014–2020 w ramach Funduszu Spójności. Aktualne dane dotyczące środków EFRR przekazanych na działania w obszarze dziedzictwa kulturowego są dostępne w bazie danych dotyczących spójności²¹. W latach 2018 i 2019 w ramach programu Horyzont 2020 przyznano maksymalną kwotę 100 mln EUR na projekty badawcze w obszarze dziedzictwa kulturowego. Podczas Europejskiego Roku duże znaczenie miało również finansowanie UE na rzecz środowiska w ramach programu LIFE, ukierunkowane na obszary Natura 2000, jak również programy w obszarze turystyki kulturalnej^{22,23} i społeczeństwa obywatelskiego w ramach programu Europa dla Obywateli.

Wiele inicjatyw związanych z dziedzictwem kulturowym na wsi otrzymało wsparcie w ramach wspólnej polityki rolnej ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Co więcej, w 2018 roku Komisja kontynuowała udzielanie wsparcia politycznego i finansowego na rzecz Europejczyków, ogólnoeuropejskiej internetowej platformy kulturalnej.

Jako uzupełnienie powyższych źródeł finansowania Komisja realizowała długoterminowe projekty i inicjatywy strategiczne skupione wokół dziesięciu obszarów tematycznych (dziesięć inicjatyw europejskich). Były one wdrażane we współpracy z Radą Europy, UNESCO oraz innymi partnerami i organizacjami zainteresowanych stron.

3.4. Inicjatywy międzynarodowe

W ramach Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 zrealizowano liczne europejskie projekty transnarodowe zainicjowane przez zainteresowane strony i koordynatorów krajowych.

²⁰ Zaproszenie obejmowało dwa obszary tematyczne: wzmocnienie poczucia przynależności do wspólnej przestrzeni europejskiej (12 projektów – 41 % środków ogółem) oraz promowania dziedzictwa kulturowego jako inspiracji dla współczesnej twórczości artystycznej (17 projektów – 59 % środków ogółem).

²¹ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/9gyi-w56p>

²² Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw
https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_pl

²³ 02 02 77 21 Działanie przygotowawcze — Ponadnarodowy europejski produkt turystyczny związany z kulturą.

Przykładowe inicjatywy obejmują inicjatywę #Ode2JoyChallenge²⁴ zorganizowaną przez Europa Nostra (25 krajów); „Work It Out²⁵” zorganizowaną przez sieć European Route of Industrial Heritage, w ramach której 3 000 młodych osób zatańczyło jednocześnie w dziesięciu krajach Europy, oraz projekt „The Torch Initiative²⁶” koordynowany przez organizację Future of Religious Heritage, w ramach którego zebrano osobiste wspomnienia i historie ludzi związane z dziedzictwem religijnym.

Warto również przytoczyć dwa przykłady inicjatyw uruchomionych na poziomie państw członkowskich, które zyskały charakter ogólnoeuropejski: francuską inicjatywę „Rendez-vous aux Jardins²⁷” (16 krajów); oraz projekt Niemieckiego Komitetu Dziedzictwa Kulturowego „Ringing the Bells²⁸” (800 dzwonów zabrzmiało jednocześnie w 25 krajach podczas Międzynarodowego Dnia Pokoju, 21 września 2018 r.).

3.5. Globalne oddziaływanie Europejskiego Roku 2018

Europejski Rok miał zasięg globalny. Kraje Bałkanów Zachodnich (Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Republika Macedonii Północnej i Serbia), a także Gruzja, Islandia, Norwegia i Szwajcaria wzięły udział w inicjatywach w Europejskim Roku jako kraje stowarzyszone.

Działania realizowane w ramach Europejskiego Roku stanowiły wkład w budowanie potencjału sektora dziedzictwa kulturowego na całym świecie²⁹.

W różnych regionach świata delegacje UE przyczyniły się do poszerzenia międzynarodowego wymiaru Europejskiego Roku poprzez szereg różnych działań.

4. WYNIKI POLITYCZNE NA POZIOMIE UE

Oprócz tego, że zorganizowanych zostało wiele wydarzeń w Europie i poza jej granicami, wdrażanie Europejskiego Roku przyniosło liczne rezultaty, w tym o charakterze politycznym.

4.1. Zaangażowanie na rzecz dziedzictwa kulturowego

Podczas Europejskiego Roku zainicjowano szereg inicjatyw mających na celu zaangażowanie młodszych i starszych pokoleń, specjalistów i społeczności lokalnych w działania związane z dziedzictwem kulturowym i jego wymiarem europejskim. Osiągnięto następujące rezultaty:

- 30 mln osób wzięło udział w 60 000 wydarzeń związanych ze specjalną edycją Europejskich Dni Dziedzictwa, poświęconą Europejskiemu Rokowi³⁰;
- w ramach Europeany zrealizowano szereg działań informacyjnych w celu zwiększenia dostępu do cyfrowych zasobów dziedzictwa kulturowego;

²⁴ <https://www.europanostra.org/ode-joy-challenge/>

²⁵ <https://www.erih.net/projects/erih-dance-event-work-it-out/>

²⁶ <https://www.frh-europe.org/projects/frh-torch/more-information/>

²⁷ <https://rendezvousauxjardins.culture.gouv.fr/>

²⁸ <https://sharingheritage.de/en/projects/friede-sei-ih-erst-gelaeute-ringing-the-bells/>

²⁹ - Projekty: wsparcie na rzecz budowania trwałej sieci podmiotów sektora dziedzictwa kulturowego w ramach inicjatywy związanej z dziedzictwem kulturowym Bałkanów Zachodnich „Western Balkans cultural heritage route”;
- budowanie zdolności w zakresie zwalczania przemytu, grabieży i niszczenia dziedzictwa kulturowego w Iraku, Libii, Syrii i Jemenie w ramach wspólnego projektu realizowanego we współpracy z UNESCO; oraz
- realizowanie kluczowych celów w zakresie rozwoju w Iranie, Afganistanie i Azji Środkowej poprzez korytarze Dziedzictwa Jedwabnego Szlaku (wsparcie finansowe w wysokości 3,4 mln EUR)

³⁰ <https://en.unesco.org/silkroad/about-silk-road>

Opracowano broszurę „101 pomysłów na imprezy – Europejskie Dni Dziedzictwa 2018”;
https://europa.eu/cultural-heritage/node/715_pl

- ustanowiono specjalną nagrodę w ramach edycji nagroda Access City 2019 Komisji Europejskiej³¹, która została przyznana miastom Viborg (Dania) i Monteverde (Włochy) za zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych;
- Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej opracowało nowatorskie narzędzia celu zwiększenia zaangażowania obywateli w obszarze dziedzictwa kulturowego: internetową platformę „Story Maps”³² (interaktywne i łatwo dostępne informacje dotyczące unijnych inicjatyw związanych z dziedzictwem europejskim realizowanych w Europie) oraz mobilną aplikację „Cultural gems” (wymiana informacji i poszerzanie wiedzy na temat miejsc związanych z kulturą w miastach europejskich);³³
- dziedzictwo kulturowe stanowiło w 2018 roku priorytetowy temat programu eTwinning, polegającego na budowaniu społeczności nauczycieli i uczniów w Europie. W ramach eTwinning opracowano książkę pt. „Europe’s cultural heritage through eTwinning” [„Europejskie dziedzictwo kulturowe poprzez eTwinning”]³⁴, przedstawiającą przykładowe projekty i działania; Konferencja zamykająca zgromadziła 600 uczestników;
- opracowano niezbędnik i grę *online* we wszystkich językach UE, który stanowił wsparcie w nauczaniu o dziedzictwie kulturowym dla nauczycieli różnych przedmiotów³⁵;
- 15 000 młodych Europejczyków odkrywało europejskie dziedzictwo kulturowe w ramach inicjatywy pilotażowej DiscoverEU;
- młode osoby wzięły udział w projektach dotyczących dziedzictwa kulturowego jako wolontariusze Europejskiego Korpusu Solidarności.

4.2. Zrównoważony charakter dziedzictwa kulturowego

W 2018 r. Komisja Europejska i organizacje partnerskie wdrożyły szereg działań mających na celu włączenie dziedzictwa kulturowego do polityki w zakresie ochrony środowiska, architektury i planowania. Osiągnięto następujące rezultaty:

- deklaracja z Leeuwarden³⁶ w sprawie adaptacji obiektów dziedzictwa kulturowego celem ich ponownego wykorzystania;
- katalog dobrych praktyk w zakresie wykorzystania środków inwestycyjnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w tym z programów INTERREG, w celu podniesienia poziomu ochrony, ponownego wykorzystania, rozwoju i promowania dziedzictwa kulturowego³⁷;
- sprawozdanie³⁸ w sprawie powiązań między dziedzictwem kulturowym a siecią Natura 2000^{39,40};
- zalecenia polityczne⁴¹ dotyczące zrównoważonej turystyki kulturalnej oraz nowa definicja zrównoważonej turystyki kulturalnej;

³¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=pl&pubId=8208&furtherPubs=yes>
³² <http://eu-commission.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=e3e538d4e4b743c8a6bc7a363fbc2310>

³³ <https://culturalgems.jrc.ec.europa.eu>

³⁴ <https://www.etwinning.net/eun-files/Online%20-%20eTwinning%20publication%2024.09.2018.pdf>

³⁵ https://europa.eu/learning-corner/sites/teachers2/files/files/eych-2018-toolkit-teachers_pl.pdf

³⁶ https://europa.eu/cultural-heritage/news/declaration-adaptive-reuse-built-heritage-adopted_en

³⁷ E-book „Connecting Cultures, Connected Citizens” [„Łączenie kultur, łączenie obywateli”] –

<http://www.interact-eu.net/library/e-book-connecting-cultures-connected-citizens/pageflip>

³⁸ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/links_natural_cultural_heritage_en.htm

³⁹ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

⁴⁰ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/case_study_natura2000_cultural_heritage.pdf

⁴¹ Zalecenia grupy roboczej ds. otwartej metody koordynacji zajmującej się zrównoważoną turystyką kulturalną. Zob.

https://europa.eu/cultural-heritage/node/809_pl

- 18 Modelowych Ośrodków Turystycznych Europy⁴² otrzymało nagrodę EDEN za opracowanie specjalnej oferty turystycznej opartej na lokalnych materialnych zasobach dziedzictwa kulturowego⁴³;
- projekt „World Heritage Journeys in the EU” opracowany we współpracy z UNESCO, przedstawiający 34 mniej znane miejsca, będące symbolami 19 krajów europejskich i wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO⁴⁴;
- sześć projektów międzynarodowych, w ramach których 46 beneficjentów reklamowało międzynarodowe produkty turystyczne związane z europejskim dziedzictwem kulturowym z wykorzystaniem technologii sektora kultury i sektora kreatywnego⁴⁵;
- „deklaracja barcelońska”⁴⁶ mająca na celu zwiększenie trwałości i konkurencyjności społecznego i kulturalnego wpływu turystyki w Europie.

4.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego

W ramach ERDK 2018 rozpoczęto szeroko zakrojone działania mające na celu poprawę ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu europejskim. Osiągnięto następujące rezultaty:

- „European quality principles for EU-funded interventions with potential impact upon cultural heritage” [„Europejskie zasady jakości dotyczące działań finansowanych ze środków UE i mających potencjalny wpływ na dziedzictwo kulturowe”], opracowane we współpracy z ICOMOS⁴⁷;
- badanie dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego przed klęskami żywiołowymi i katastrofami spowodowanymi przez człowieka – pierwsze zestawienie strategii i narzędzi na poziomie UE przyczyniające się do wdrożenia ram z Sendai dotyczących ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych oraz do torowania drogi lepszej współpracy między państwami członkowskimi⁴⁸;
- projekty badawcze i projekty w zakresie budowania zdolności umożliwiające lepsze zrozumienie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego⁴⁹ oraz wzmocnienie środków zapobiegawczych;
- badanie dotyczące nielegalnego handlu dobrami kultury i wykorzystania dostępnych technologii w celu zwalczania tego zjawiska, jak również przyczynianie się do głębszego zrozumienia tego typu działalności przestępczej i sposobów jej zwalczania,⁵⁰
- zbiór materiałów dotyczący sposobów zwalczania nielegalnego handlu dobrami kultury, opracowany we współpracy z UNESCO dla funkcjonariuszy europejskiego wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania przestępstw⁵¹;

⁴² https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about/themes_pl#y2017

⁴³ https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about/themes_pl#y2017

⁴⁴ <https://visitworldheritage.com/en/eu/>

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29223?locale=pl>

⁴⁶ Zainicjowana przez NECSTouR we współpracy z Europejską Komisją Turystyki, Europa Nostra, Europejską Siecią Turystyki Kulturalnej przy wsparciu platformy European Heritage Alliance 3.3.

Zob.: <http://necstour.eu/news/barcelona-declaration-“better-places-live-better-places-visit”-necstour’s-legacy-2018-european>

⁴⁷ <http://openarchive.icomos.org/2083/>

⁴⁸ <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/8fe9ea60-4cea-11e8-be1d-01aa75ed71a1>

⁴⁹ Zgodnie z ramami z Sendai dotyczącymi ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych, cel C (Szacowana bezpośrednia strata ekonomiczna), https://www.unisdr.org/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

⁵⁰ <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/d79a105a-a6aa-11e9-9d01-01aa75ed71a1>

⁵¹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266098>

- ocena możliwości propagowania unijnego programu obserwacji i monitorowania Ziemi Copernicus jako narzędzia ochrony i monitorowania dziedzictwa kulturowego i zarządzania tym dziedzictwem⁵²;
- mobilizacja sektora dziedzictwa kulturowego i sektora ochrony zabytków do działań na rzecz klimatu w ramach wsparcia porozumienia paryskiego przy okazji wydarzenia „Climate Heritage Mobilisation”. Odnośne działania zorganizowano w ramach światowego Szczytu na rzecz Działań Klimatycznych 2018 we współpracy z ICOMOS⁵³.

4.4. Innowacje

W ramach Europejskiego Roku 2018 zapoczątkowano szeroko zakrojone działania wspierające powstawanie innowacyjnych i zaawansowanych rozwiązań w odpowiedzi na wyzwania związane z sektorem dziedzictwa kulturowego. Osiągnięto następujące rezultaty:

- publikacja „Policy Review: Innovation in Cultural Heritage Research” [„Przegląd polityki: innowacje w dziedzinie badań dziedzictwa kulturowego”]⁵⁴, pakiet wyników Cordis zatytułowany „Heritage at Risk: EU research and innovation for a more resilient cultural heritage” [„Zagrożone dziedzictwo: badania naukowe i innowacje w UE na rzecz bardziej odpornego dziedzictwa kulturowego”]⁵⁵ oraz publikacja zatytułowana „Innovative solutions for Cultural Heritage” [„Innowacyjne rozwiązania w zakresie dziedzictwa kulturowego”]⁵⁶;
- „Fostering cooperation in the European Union on skills, training and knowledge transfer in cultural heritage professions” [„Wspieranie współpracy w Unii Europejskiej w zakresie umiejętności, szkoleń i wymiany wiedzy w sektorze dziedzictwa kulturowego”] – podręcznik dobrych praktyk dla instytucji kulturalnych i edukacyjnych⁵⁷;
- nowe wydanie „Monitora miast kultury i kreatywności”⁵⁸, analizy porównawczej służącej monitorowaniu wyników miast kultury i kreatywności w Europie;
- wspólny projekt pilotażowy Unii Europejskiej i Rady Europy „STEPS”⁵⁹ mający na celu ocenę skutecznych modeli partycypacyjnego zarządzania;
- wspólny projekt pilotażowy Unii Europejskiej i Rady Europy „The Faro Way”: szerszy udział w działaniach na rzecz dziedzictwa kulturowego⁶⁰;
- sprawozdanie grupy ekspertów UE ds. zarządzania partycypacyjnego dziedzictwem kulturowym⁶¹.

⁵² <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/220f385f-76bd-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

⁵³ <https://www.globalclimateactionsummit.org/events/cultural-heritage-network-2/>

⁵⁴ <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/1dd62bd1-2216-11e8-ac73-01aa75ed71a1>

⁵⁵ <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/1dcbe60b-79ba-11e8-ac6a-01aa75ed71a1/>

⁵⁶ <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/2a7477b0-e988-11e8-b690-01aa75ed71a1>

⁵⁷ <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/e38e8bb3-867b-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

⁵⁸ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/>

⁵⁹ <https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/cultural-heritage-and-diversity>

⁶⁰ <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/-/new-joint-project-the-faro-way-enhanced-participation-in-cultural-heritage->

⁶¹ <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/b8837a15-437c-11e8-a9f4-01aa75ed71a1>

5. DZIAŁANIA NASTĘPCZE – EUROPEJSKIE RAMY DZIAŁANIA W ZAKRESIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W celu zapewnienia długoterminowego oddziaływania politycznego Europejskiego Roku Komisja Europejska opublikowała dnia 5 grudnia 2018 roku dokument pt. „Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego”⁶² (SWD(2018) 491), ustanawiający wspólny kierunek działań związanych z dziedzictwem na poziomie europejskim, przede wszystkim w ramach strategii i programów UE.

„Ramy działania” obejmują cztery zasady, pięć filarów i 65 działań.

Cztery zasady „Europejskich ram działania w zakresie dziedzictwa kulturowego” obejmują podejście skupione na człowieku, uwzględnianie kwestii dziedzictwa kulturowego w ramach różnych strategii europejskich, kształtowanie polityki opartej na wiedzy oraz współpracę opartą na porozumieniu zainteresowanych stron.

Określono następujące pięć obszarów działań:

- dziedzictwo kulturowe na rzecz Europy sprzyjającej włączeniu społecznemu: uczestnictwo i dostęp dla wszystkich;
- dziedzictwo kulturowe na rzecz zrównoważonej Europy: inteligentne rozwiązania na rzecz spójnej i zrównoważonej przyszłości;
- dziedzictwo kulturowe na rzecz odpornej Europy: ochrona zagrożonego dziedzictwa
- dziedzictwo kulturowe na rzecz innowacyjnej Europy: mobilizowanie wiedzy i badań naukowych;
- dziedzictwo kulturowe na rzecz tworzenia silniejszych partnerstw globalnych: wzmocnienie współpracy międzynarodowej.

W „Ramach działania” ustanowiono również nową komisyjną grupę ekspertów ds. dziedzictwa kulturowego z udziałem wielu zainteresowanych stron⁶³, która umożliwi poznawanie i wymianę dobrych praktyk na rzecz zrównoważonych i partycypacyjnych strategii europejskich w zakresie dziedzictwa europejskiego.

6. OCENA OGÓLNA

Realizacja Europejskiego Roku przyczyniła się do wzmocnienia europejskiego wymiaru dziedzictwa kulturowego.

W deklaracji przyjętej w Bukareszcie w dniu 16 kwietnia 2019 r. ministrowie kultury UE uznali⁶⁴, że „sukces Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 wynika z odpowiednich ram zarządzania opartych na współpracy zainteresowanych stron, ukierunkowania na dokładnie określone obszary tematyczne, zaangażowania różnych grup naszych społeczeństw oraz ze współpracy transgranicznej”⁶⁵.

Ministrowie z zadowoleniem przyjęli „Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego” oraz wyrazili swoje poparcie dla kolejnych działań unijnych w tym obszarze, zgodnie z kierunkiem wytyczonym w „Ramach działania”.

⁶² <https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/library/documents/staff-working-document-european-agenda-culture-2018.pdf>

⁶³ https://ec.europa.eu/culture/news/call-applications-cultural-heritage-forum_en

⁶⁴ <https://www.consilium.europa.eu/media/39209/190416-bucharest-declaration-on-the-role-of-culture-in-building-europes-future.pdf>

⁶⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/39209/190416-bucharest-declaration-on-the-role-of-culture-in-building-europes-future.pdf>

Parlament Europejski zapewnił znaczne wsparcie w realizowaniu Europejskiego Roku oraz dodatkowych działań na szczeblu unijnym na rzecz dziedzictwa kulturowego. Omawiając na posiedzeniu rezultaty osiągnięte w ramach Europejskiego Roku, członkowie Komisji Kultury i Edukacji Parlamentu Europejskiego uznali projekt za duży sukces kadencji obecnej Komisji zarówno z punktu widzenia inicjatyw politycznych, jak i procesu wdrażania. Wyrazili się przychylnie o zintegrowanym modelu zarządzania, współpracy opartej na porozumieniu zainteresowanych stron, a także wezwali do ustanowienia ambitnych działań następczych⁶⁶.

7. WNIOSEK

Europejski Rok Dziedzictwa Kulturowego przyczynił się do ugruntowania postrzegania europejskiego dziedzictwa kulturowego jako znaczącego zasobu Europy. Dzięki temu, że kwestie związane z europejskim dziedzictwem kulturowym zajęły ważne miejsce w krajowych i unijnych programach działań, a także dzięki mobilizacji licznych podmiotów, Europejski Rok stanowił bodziec do interkulturowego dialogu o tym, co jest w Europie wspólne.

Mając na uwadze rezultaty Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego oraz zasady „Europejskich ram działania”, Komisja, razem z państwami członkowskimi i podmiotami z sektora dziedzictwa kulturowego, będzie kontynuować realizację długoterminowej polityki w zakresie zarządzania europejskim dziedzictwem kulturowym, ochrony tego dziedzictwa i wzmocnienia jego potencjału.

---

⁶⁶ Posiedzenie Komisji Kultury i Edukacji z dnia 2 kwietnia 2019 r.,
<https://europarl.europa.eu/elive/pl/committees/video?event=20190402-0900-COMMITTEE-CULT>